

Eleştirel Sosyal Hizmet Üzerine Bir Değerlendirme¹

A Perspective On Critical Social Work

Olca GÜLDALI²

² Doktora Öğrencisi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 19 Mayıs Üniversitesi, 23280335@stu.omu.edu.tr, 0000-0002-5697-4678.

Öz

Bu makale, post-yapısalcılık ve eleştirel kuramdan beslenen bir eleştirel sosyal hizmet perspektifi ortaya koymaktadır. Pozitivizm eleştirisinin, insanlar hakkındaki genellemelerin güvenilmezliğinin ve yeni toplumsal hareketlerin etkisinin anaakım sosyal hizmet kuramı ve uygulamasının güvenilirliğini zayıflattığını ileri süren yazar, sosyal adaleti temel alan sosyal hizmet kuramı ve uygulamasına ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır. Makale, yapısalcı yaklaşımların uygulamaya yönelik eleştirisini ortaya koymakta ve akabinde sosyal hizmet uygulamasını epistemik ve iletişimsel sorumluluğun içerisine yerleştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Eleştirel sosyal hizmet, post-yapısalcılık, eleştirel kuram.

Abstract

This paper articulates a perspective on critical social work that draws from poststructuralism and critical theory. Arguing that the critique of positivism, the unreliability of generalizations about humans, and the influence of new social movements have undermined the credibility of mainstream social work practice and theory, the author advocates the need for social work theory and practice that is predicated on social justice. The paper offers a critique of structuralist approaches to practice and then seeks to embed social work practice in epistemic responsibility and communicative responsibility.

Keywords: Critical social work, post-structuralism, critical theory.

Çeviri Makale
Translated Article

Makale Atfı: Güldalı, O. (2024). Eleştirel Sosyal Hizmet Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 8(1), 1-12

DOI: 10.55109/tushad.1422327

Alındı 19.01.2024
Kabul Edildi 22.05.2024
Yayınlandı 30.06.2024

Telif hakkı: © 2021 yazarlar tarafından. Lisans Sahibi Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Rize, Türkiye.

Bu makale, Creative Commons Attribution (CC BY) lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir.

¹ Çevirisi sunulan "A Perspective On Critical Social Work" başlıklı bu makale, Journal of Progressive Human Services (Vol. 7, No. 2, 1997, 23-41) adlı dergide yayımlanmıştır. Bu makalenin çevrilmesi ve yayımlanması için Taylor & Francis Ltd.'den gerekli izin ve onay alınmıştır. Makalenin orijinalinde "anahtar sözcükler" ve "giriş" başlığı bulunmamakta olup çevirmen tarafından eklenmiştir.

² İletişim kurulacak yazar: Olca GÜLDALI (Çev.)

Giriş

Bu makale, doğrudan uygulamayı sosyal adalet kaygısı çerçevesinde yeniden biçimlendirmeye yardımcı olabilecek bir eleştirel sosyal hizmet uygulaması perspektifi ortaya koymaktadır. Eleştirel sosyal hizmet kavramı, ekonomik, kültürel ve sosyal yapıların, bazılarında ayrıcalık tanıdığını ve diğerlerine tanımadığını; bu yapılarıdaki konumlarından dolayı ayrıcalıkları olmayanların sosyal hizmete gereksinim duymaya eğilimli olduğunu ve sosyal hizmet mesleğinin böylesi bireylerin denetim altına alınması için devlet tarafından konumlandırıldığını ve böylece devletin “tarafsız” konumunu sürdürdüğünü varsayan kuram ve uygulamaya atıfta bulunmaktadır. Kanada’da eleştirel sosyal hizmet, yapısal yaklaşımlarla yakından özdeşleştirilmektedir (Carniol, 1979; Carniol, 1990; Moreau, 1979; Moreau & Leonard, 1989; Mullaly, 1993). Bu makalede, eleştirel sosyal hizmetle ilgili hem post-yapısalcılıktan hem de Jürgen Habermas’ın eleştirel kuramından beslenen alternatif bir perspektif ortaya koyuyorum.

Bu çalışmaya yönelik motivasyonum, geleneksel sosyal hizmet kuramının temelleri son yirmi yılın tarihsel, toplumsal ve entelektüel eğilimleri tarafından yıkıldıktan sonra sosyal hizmeti icra etmeye ilişkin neyin değerli olduğunu formüle etme ihtiyacımdan kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmet disiplini karmaşık durumu içerisindedir; meşruiyet yaratma araçlarından biri olarak benimsediği epistemik gelenekleri güvenilirliğini yitirmektedir. Bu durumu kişisel kayıp ve parçalanma duygusu ve aynı zamanda mesleğin devlet denetimi içerisindeki rolüne ilişkin daha eleştirel bir sosyal hizmet kuramı oluşturma olasılığına dair duyduğum heyecan duygusuyla deneyimliyorum. Eleştirel sosyal hizmetin dayanağına, post-yapısalcılık ve eleştirel kuramın sağladığı yönelimler ve uygulamaya yönelik çıkarımlarına odaklanarak eleştirel sosyal hizmet ile ilgili “tamamlanmamış” bir taslak ortaya koymak istiyorum.

Eleştirel Sosyal Hizmetin Dayanağı

Son yirmi yıldır ortaya çıkan ve örtüşen üç eğilim, sosyal hizmet kuramının temellerini sorgulamaya açmıştır. Bu eğilimlerden ilki, beşerî bilimler ve sosyal bilimlerde yer alan pozitivizm eleştirisidir. Joyce Neilson (1990)’a göre, biz şu an “post-pozitivizm” çağında yaşıyoruz. İnsani sorunların bilimsel yöntemlerin uygulanmasıyla çözülebileceğine olan kuşku götürmez inanç, bilimsel yöntemlerin görünüşte dayandığı tarafsızlık ve nesnellığe getirilen eleştiriler nedeniyle sarsılmıştır (Code, 1990; Habermas, 1972). Bu tür nesnellik iddiaları yalnızca itibarını yitirmekle kalmamış, aynı zamanda eleştiriler sosyal bilimlerin devletin yurttaşları denetim altına alma gücünü pekiştiren gerçeklik biçimleri oluşturarak “devlet bilimi” (Poulantzas, 1978) olarak hareket ettiği yolları da göstermiştir.

Bu eğilimlerden ikincisi ise insanın “evrensel” niteliklerine dayanan genellemelere olan güvenin azalmasıdır. Bazı yıllar boyunca, “kadınların deneyimleri” üzerine yapılan çalışmalar feminist akademik alanda yer almıştır. Dale Spender’in toplumsal cinsiyete dayalı dil (Spender, 1980), Jean Baker Miller’in kadın psikolojisi (Miller, 1976) ve Carol Gilligan’ın toplumsal cinsiyete dayalı gelişim (Gilligan, 1982) üzerine olan çalışması gibi feminist klasikler, evrensel uygulama iddiasında bulunan sosyal bilim kuramlarının, gerçekte kadınların deneyimlerini dışladığını göstermiştir. Bu çalışmalara, feminist kuramın gerçekte beyaz feminist kuram (hooks, 1984; Moraga ve Anzaldúa, 1983) olduğuna ve bu yüzden beyaz olmayan kadınlarının deneyimlerini dışladığına işaret eden beyaz olmayan kadınlardan gelen eleştiriler ve entelektüel emperyalizm kavramını gündeme getiren post-kolonyal yazarlar (Said, 1993; Spivak, 1990) tarafından meydan okunmuştur.

Bu eğilimlerden üçüncüsü ise özellikle geleneksel sosyal hizmet uygulamalarının eleştirel açıdan değerlendirilmesine odaklanan “yeni toplumsal hareketler”dir (Risk, 1992: s.176). Kadın hareketleri, ırkçılık karşıtı aktivizm, yerli örgütlenmeler, serbest ticaret karşıtı koalisyonlar, eşcinsel ve lezbiyen hakları grupları, engelli hakları grupları ve diğer sosyal hareketler, sosyal hizmet kuramlarına yönelik ciddi sorular gündeme getirmiş ve sosyal hizmet kuramlarının bireyci, patoloji yönelimli ya da uyum odaklı yaklaşımlara olan vurgusuna meydan okumuştur.

Sonuç olarak, kimlikleri bireyci ideolojiler yoluyla şekillenen ve eğitimleri bireyler ve aileler için neyin yanlış olabileceğiyle ilgili yüzyıllık kuramsal meşguliyete dayanan uygulayıcılar ve uygulama eğitimcileri, varsayımları ve eğitimlerinin yalnızca birçok uygulama alanında işe yaramadığını aynı zamanda saldırı

nesnesi olduğunu da keşfetmiştir. Örneğin, Batılı “insan gelişimi ve davranışı” kuramının evrensel olarak geçerli olduğuna ve uzmanlığının kendisine hem mesleki güvenilirlik hem de kişisel kimlik kazandırdığına inanarak eğitilmiş beyaz orta sınıfa mensup bir sosyal hizmet uzmanı, yakın zaman önce göç etmiş bir Somalili mülteci ile çalışmaya başladığında sonuç her ikisi için en iyi ihtimalle belirsizlik olacaktır.

Kanada’da sosyal hizmet disiplininin, kuramı yeniden formüle etme girişimi temelde “yapısal perspektif”e (Carniol, 1990; Moreau, 1979; Moreau ve Leonard, 1989; Mullaly, 1993) dayanmaktadır. Genel olarak yapısal perspektif, patoloji yönelimli sosyal hizmeti reddetme ve onu bireysel sorunların nedeni olarak baskıya vurgu yapan sosyal hizmet uygulamasıyla değiştirme girişiminde bulunmaktadır. Yapısal perspektif, Marksist gelenekler içerisinde yer almakta, uygulama yönelimi için halk eğitiminden (popular education) yararlanma eğilimindedir.

Sosyal hizmette yapısal perspektiflerin politik yönelimi açıkça yeni toplumsal hareketlerle ittifak halindeyken uygulama kuramı bana oldukça sorunlu görünmektedir çünkü esas olarak yapısal kuram, baskı altındakilerin patolojik olarak karakterize edilmesine karşılık birey ve toplumun düalistik açıdan kavranmasına sıkışıp kalmaktadır. Geleneksel sosyal hizmet kuramları bireyciliğe dayanmasına karşın, yapısal kuramlar toplumsal nedenselliğe vurgu yapmaktadır fakat bunu yaparken tek taraflı belirleyici toplumsal örgütlenme anlayışı yaratmıştır.

Eğer bireysel/toplumsal dikotomi dokunulmadan bırakılırsa, kaçınılmaz olarak ya bireysel olana odaklanan ve ezilenleri maruz kaldıkları şeylerden sorumlu tutan ya da toplumsal olana odaklanan ve sosyal hizmet uygulayıcılarına kompleks, eylemde bulunan insanlar hakkında düşünmek için alan tanımayan sosyal hizmet kuramlarıyla baş başa kalırız. Tek taraflı kuramlar, toplum ve insanlar sürekli olarak birbirlerini inşa ettikçe ortaya çıkan zengin ve karmaşık iktidar ve direniş faaliyetlerini tanımlamamıza olanak tanımaz.

Doğrudan uygulama bağlamında, yapısal perspektifin toplumsal olana ayrıcalık atfetmesi bazı problematik çelişkilere yol açmaktadır. Yapısal perspektif açısından ele alındığında güçlendirme, politik eğitim ve hizmet sağlayan ile hizmet alan arasındaki eşitlikçi ilişki içerisinde bilinç yükseltici diyaloglar yoluyla ulaşılabilecek olan temel bir uygulama hedefidir. Bununla birlikte yapısal uygulama perspektifine vurgu yapan anlatı, hizmet alanların boş bir levha olduğunu ve politik açıdan bilinçli sosyal hizmet uzmanları tarafından doldurulmayı beklediğini ileri sürmektedir:

Bireysel sorunların politik (yapısal) nedenlerini anlamak, sosyal hizmet uzmanına bu bilgiyi (başka bir deyişle bilinç yükseltmeyi) sorun yaşayan kişilere aktarmasına ve bu kişilerin durumunu doğru perspektife oturtmasına olanak sağlar (Mullaly, 1993: s. 155).

Buradaki sorun, müracaatçı öyküsünü sosyal hizmet uzmanının uzmanlığına sunan kişi olarak kalırken sosyal hizmet uzmanının uzman konumunu korumasıdır. Beyaz orta sınıfa mensup Avrupa kökenli sosyal hizmet uzmanımızı yakın zaman önce göç etmiş olan Somalili bir kadına yönelik “doğru perspektif” sunduğunu hayal edersek bu uygulamanın etkisini anlamaya başlayabiliriz. Burada paternalizm (korumacılık) ve ırkçılık yeniden yürürlüğe sokulmakta ve diyalogun hayranlık duyulan amacı geçersiz kılınmaktadır.

Yapısal perspektifler, sosyal hizmetin özgürleştirici politik projeyi temel alması gerektiği konusunda önemli bir argüman ortaya koymaktadır. Bu yüzden bu perspektifler bana göre sosyal hizmet kuramında ilerleme teşkil etmektedir. Bununla birlikte, bireyi toplumsal olandan ayırtırmayan kuramları keşfetmek önemlidir, böylece sosyal hizmet, çeşitli mikro ve makro farklılıklar çerçevesinde insanları etkileyen ve insanlar tarafından etkilenen sistemsel baskıcı güçlerin alanında icra edilebilir.

Eleştirel Sosyal Hizmetin Yönelimi

Kendi eleştirel sosyal hizmet anlayışım post-yapısalcılık ve eleştirel kurama dayanmaktadır. Bu anlayışın evrenselliği için herhangi bir iddiada bulunmak istemiyorum; bu, feminizm, radikal politika ve sosyal hizmeti uzlaştırmak için sürekli mücadele eden beyaz orta sınıfa mensup bir kadının kendi toplumsal konumundan ve geçmişinden doğan bir anlayışı ifade etmektedir. Ancak, sosyal hizmetin

neden icra etmeye değer olduğunu düşünmemi formüle etmeme izin vermesinden dolayı eleştirel sosyal hizmet anlayışım benim için kullanışlıdır. Bir sosyal hizmet akademisyeni olarak bu benim için önemlidir, çünkü öğretim sürekli olarak kendi sosyal hizmet yaklaşımımın uzlaşmaz çelişkilerini vurguladığını keşfettim.

Post-yapısalcılık

Post-yapısalcılık, bireyi toplumsal olandan ayırtırmayan özne (insan) kuramlarına dayanak oluşturmakta ve bu nedenle sosyal hizmet için zengin bir kaynak sağlamaktadır. Post-yapısalcılığın karmaşık yönlerini hakıyla ele almak bu çalışmanın işi olmasa da bu alanın özgürleştirici sosyal hizmet uygulamasına ilişkin düşünceme nasıl yardımcı olduğunu ana hatlarıyla ele almak istiyorum. Bununla birlikte, dil konusunda bir uyarı gerekli görünmektedir. Post-yapısalcılık, özgürleştirmek istediği kişiler için erişilebilir olmayan, seçkinlere yönelik akademik bir kuram olarak eleştirilmektedir. Alternatif olarak post-yapısalcılığın dili, geleneksel düşünceye yeni bir kelime dağarcığı gerektirecek kadar çok derinden meydan okuyan bir paradigma değişimini somutlaştırdığı için savunulmaktadır. Belki de her iki görüş de doğrudur ve radikal amacı hakkındaki anlayışımı gizemlileştirmeksizin aktarmayı ürktücü bir görev olarak görüyorum.

Post-yapısalcı kuram, bireyin toplumsal süreçler tarafından inşa edildiğini ve dolayısıyla, bireyin de toplumsal örgütlenmeyi inşa ettiğini ileri sürmektedir. Bu ortak inşa süreci için dil hayati önemdedir. Dil, önceden var olan bir gerçekliği ortaya çıkaran bir araç olarak değil, gerçekliği adlandırma sürecinde inşa eden gelişigüzel bir işaret sistemi olarak görülmektedir. Dolayısıyla, örneğin bir sandalye kesinlikle uzamda fiziksel bir nesne olmasına rağmen, anlamını dilde kazanmaktadır. Dil her zaman sosyal olduğu (insanlar tarafından oluşturulduğu) için gerçekliğin sosyal inşasından söz ederiz.

Post-yapısalcılar kimliğin "söylem" yoluyla toplumsal olarak inşa edildiğini düşünmektedir. Böylesi bir kimlik inşası bireyin her zaman/zaten toplumsal olduğuna işaret etmektedir. Söylem, "herhangi bir belirli söylem içerisinde yeni ifadeler oluşturmak için alan (kavramlar, metaforlar, modeller, benzetmeler) sağlarken söylenebilecek olan şeyleri sınırlandıran" (Henriques ve diğ., 1984: s. 106) ifadeler kümesi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım kuşkusuz kullanışsız olduğu için söylemleri, kavramsal düşüncenin "hamuru"nda çeşitli biçimler oluşturan "dile şekil veren kurabiye kalıpları" olarak düşünmek daha kolay olabilir. Bu benzetme bizi bu (ve diğer birçok) tartışma için post-yapısalcılığın kullanışlılığına (post-yapısalcılığın iktidar kavrayışına) götürmektedir.

Foucault'nun 1970'lerdeki ve 1980'lerin başındaki çalışmaları, iktidarın baskı oluşturma yeteneğinden ziyade üretme yeteneğine yoğunlaşmıştır (Foucault, 1979; 1980). Foucault, beden üzerinde doğrudan uygulanan fiziksel iktidardan, öznellik (toplumsal olarak inşa edilmiş kimlik) yoluyla işleyen iktidara olan tarihsel kaymayı anlamaya çalışmıştır. Foucault, tarih boyunca "bireyler" olarak kendimizi nasıl denetim altına aldığımıza ve böylesi bir öz-denetimin nasıl olup da iktidarın çıkarlarıyla örtüştüğüne cevap aramıştır. Foucault, söylemlerin kimliği oluşturduğunu ve iktidarın da bu söylemleri oluşturma yeteneğinde bulunduğunu ileri sürmüştür. Birey, her biri kendi geçmişine ve iktidarın etkisine sahip olan çok yönlü "içselleştirilmiş" söylemler alanı olarak anlaşılmaktadır. Böylece kimliğin kendisi iktidar tarafından üretilmektedir. Post-yapısalcıların, yapısalcı çıkmazın (bireyi, dışsal toplumsal dünya tarafından mecbur bırakılan ve baskı altında tutulan bir varlık olarak görme) üstesinden gelmesi bu öznellik yaratma anlayışı sayesinde olmuştur.

Son on yılda feministler, Foucault'nun çalışmalarının özgürleştirici potansiyeli ile ilgilenmeye başladılar (Code, 1991; de Lauretis, 1986; Nicholson, 1990; Walkerdine, 1990; Weedon, 1987). Feminist post-yapısalcılığın büyük bölümü, kapitalist ataerkiyi sürdürmek için üretilen söylemlerin kadınların kimlik konularına nasıl dayanak oluşturduğunu ele almıştır. Alternatif söylemler oluşturma, kapitalist ataerki söylemler aracılığıyla üretilen kimlikleri reddetme ve aslında kendimizi dil aracılığıyla yeniden inşa etme olasılığı, büyük oranda bu çalışmayı ortaya çıkarmıştır.

Post-yapısalcı kuram, sosyal hizmet disiplini için son derece yararlıdır çünkü bizim iktidarın örgütlenmesindeki pozisyonumuzu anlamak için bir araç sağlamaktadır. Foucault (1979), yardım edici

disiplinleri özellikle toplumsal denetim için çalışma yürüten meslekler olarak adlandırmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetin dili yoluyla hizmet alanları inşa ederken normalin tanımı iktidar ilişkileri yoluyla toplumsal olarak üretilmektedir. Sosyal hizmet disiplini için mesele şudur: İktidar ve yardım etmenin iç içe geçtiği alanlardaki pozisyonumuzu en iyi nasıl ele alabiliriz?

Post-yapısalcılık özgürleştirici projesine rağmen politik programının olmamasından dolayı eleştirilmektedir (Habermas, 1992; Wapner, 1989). Post-yapısalcılık, tüm dilin toplumsal olarak oluşturulduğunu ve maddi ve tarihsel dünyadan ortaya çıktığını, dilin dışında temel bir gerçekliğin olmadığını ileri sürmektedir. Bu yüzden, gerçekliğe ilişkin hiçbir açıklamanın doğru ya da evrensel olduğu kabul edilmez. Bu göreceliliğe, yani gerçekliğin tek bir biçiminin diğerinden daha iyi olduğunu söylemenin olanaksız olduğu bir duruma yol açmaktadır. Foucault, “kadın hareketinin ya da Polonya Dayanışma Hareketinin direnişini, Ku Klux Klan ya da Jim Jones’un Halk Tapınağı’ndan ayıran...” (White, 1986: s. 430) bir yolunu bulamamakla eleştirilmektedir.

Bu önemli bir eleştiridir ve bunun eleştirel sosyal hizmet ile ilgili olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bununla birlikte, eleştirmenler genellikle Foucault’nun iktidara ilişkin çalışmasının özgürleştirici katkısını hesaba katmakta başarısız olmaktadır. Foucault yaşamının sonuna yakın şöyle demiştir: “Benim rolüm -bu bile oldukça vurgulu bir sözcük- insanlara hissettiklerinden daha özgür olduklarını, insanların tarihin belirli bir anında oluşturulmuş olan bazı temaları hakikat olarak, kanıt olarak kabul ettiğini ve bu sözde kanıtların eleştirilebileceğini ve ortadan kaldırılabileceğini göstermektir” (Martin, Gutman ve Hutton, 1988: s. 10).

Eleştirel Kuram

Eleştirel kuram, özgürlük ile bizim kültürü oluşturma sorumluluğumuz arasındaki ilişkiye dair meseleleri dikkate almaktadır. Eleştirel sosyal hizmet hakkında düşünürken, sosyal hizmetin kendisini bir kültürel üretim alanı olarak konumlandırmak önemlidir. Richard Lichtman (1990) sabit bir insan doğasının ve toplumsal anlamlar dışında kalan evrensel gereksinimlerin olmadığını öne sürmektedir. Yeteneklerden yoksun olan insanların kendilerini kültür yoluyla tamamlaması gerektiğini savunmaktadır. Biyolojinin sınırlarını ve potansiyellerini inkâr etmemekle birlikte kültürün, anlam ve motivasyonu ve dolayısıyla insan doğasını yarattığını söylemektedir. İnsan doğası asla durağan değildir; tarih, maddi dünya, dil, biyolojik kapasite ve insan ilişkileri tarafından sürekli olarak üretilmektedir. Böylece insanlar kültürü, kültür de insanları yaratmaktadır.

Konu sosyal hizmete gelince, mesele şudur: sosyal hizmet faaliyetleri yoluyla kültür nasıl üretilmektedir? Sosyal hizmetin amacı, kişinin bu meseleyi anlamasıyla belirlenmektedir, çünkü sosyal hizmetin insanı yaratan kültürün üretiminde rolü vardır. Bu üretim süreci, bekleme odalarının durumu, kabul sürecinin tonu, formlar, kıyafet vb. gibi en küçük uygulama sahnelerinde bile ortaya çıkmaktadır.

Eğer post-yapısalcılık, zararsız bilgi olasılığına (gerçekliğin bir biçiminin diğerinden daha doğru olduğunu söylemek için bize izin veren iktidar ilişkileri dışındaki bilgiye) son veriyse ve hâlâ kültür oluşturma sorumluluğuna sahip isek, adil bir kültürü oluşturmak için nasıl birlikte çalışacağız? Doğası gereği, kültürü yaratma uğraşısı yalnızca kimliğe ilişkin bireysel kararlardan ibaret değildir; gerçekliğin birçok biçiminin, öznelerarası bir şekilde göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Post-yapısalcılar, iktidarı haklı göstermek ve potansiyel muhalif sesleri bastırmak için akla başvurulduğunu iddia ederek aklın modernitedeki konumunu eleştirmektedirler. Bu eleştirmenlerden biri olan Jürgen Habermas, akıl kavramını post-yapısalcılardan kurtarmaya çalışmaktadır. Habermas, iktidar meselesiyle derinden ilgilenmekle birlikte, aklın kendisinin dilin içinde gömülü olduğuna ve adalet projesine için olması gerektiğine inanmaktadır. Habermas, dilin öznellikleri inşa etme gücüne ilişkin post-yapısalcı pozisyonu kabul etmekle birlikte dilin gücü nedeniyle özne merkezli bir akıldan ziyade iletişim merkezli bir akla ihtiyacımız olduğunu savunmaktadır. Bu yüzden, Habermas’ın çalışması, felsefeyi yeniden yapılandırmaktan, onu bireysel akıl felsefesinden öznelerarası iletişim felsefesine

dönüştürmekten ibarettir. Habermas'ın bu değişiminin altında yatan motivasyonu, adalet normlarının demokratik açıdan kontrol edilmesine duyduğu gereksinimden kaynaklanmaktadır.

Habermas, dilin akılla bütünleştiği ve adalet normlarının ifade edilmesinde merkezi bir rol oynadığı bir söylem etiğini savunmaktadır. Habermas bu süreci "ideal konuşma durumu" (Habermas, 1990: s. 86) olarak adlandırmaktadır. Bir ideal konuşma durumu üç kriterle sahiptir:

1. Eşit erişim: tüm etkilenenler katılabilir.

2. Eşit katılım:

- Herkesin söyleme herhangi bir iddia ile dâhil olmasına izin verilir.
- Herkesin söylemde yer alan herhangi bir iddiayı sorgulamasına olanak sağlanır.
- Herkesin tutumlarını, arzularını ve gereksinimlerini ifade etmesine müsaade edilir.

3. Hiçbir konuşmacı, içsel ya da dışsal bir zorlamayla 1. ve 2. kriterde belirtilen haklarını kullanmaktan alıkonulamaz.

İdeal konuşma durumu bir idealdir, nadiren bütünüyle ulaşılabilir. Bununla birlikte ideal konuşma durumu, adalete uygun normlar oluşturma süreçleri hakkındaki düşüncelerimize rehberlik edebilir. Habermas, dilin bu şekilde kullanımının toplumsal süreçler üzerinde demokratik kontrol oluşturabileceğini ve böylece rasyonel olmayan ekonomik ve yönetsel sistemlerin saldırısına direnebileceğini düşünmektedir. Söylem etiği, kültürün amaçlı ve bilinçli olarak oluşturulabileceği bir süreçtir.

Senteze Doğru

Bu düşünce akımları (Foucault ve feminist post-yapısalcılar, Lichtman ve Habermas), yapmaya değer bulduğum sosyal hizmet yönelimine nasıl katkıda bulunmaktadır? Sosyal hizmetin temel amaçlarından biri adalet düşüncesidir. Sosyal hizmetin karşısındaki tarihsel zorluk, normal/anormal, hasta/sağlıklı ve benzeri sınırları yöneterek denetim altına alan söylemlerden uzaklaşarak adaleti refahın temeli olarak kabul eden bir söyleme doğru ilerlemektir. Aşağıdaki ilkeler, adalet merkezli sosyal hizmet için gereklidir:

1. Sosyal hizmet uzmanları, yalnızca kültüre tabi olmadıklarını, aynı zamanda kültürün özneleri (üreticileri) olduklarını kabul etmelidir. Sosyal hizmet, geleneksel olarak iktidarın sürdürülmesinde kullanışlı olan bir kültürel üretim biçimidir, ki bu da tüm sosyal hizmet uzmanlarının kültürün üretimine yönelik eylemde bulunma kapasitelerine ilişkin bilinçli ve maksatlı olmalarını zorunlu kılmaktadır.

2. Toplumsal özneler olarak sosyal hizmet uzmanları, birbirine bağlı ekonomik, politik ve ideolojik ilişkiler bütünü (social formation) nasıl kırılan olduğunu, "hissettiğimizden daha özgür" olduğumuzu anlamak için kendileri ve başkalarıyla etkin bir şekilde çalışmalıdır.

3. Bu özgürlüğü, söylem etiği yoluyla demokratik katılımı bir ideal olarak benimseyen öznelerarası eşgüdümlü eylemde başkalarıyla ilişki kurduğumuzda ve başkalarının ilişki kurmasına yardımcı olduğumuzda adalet yönelimli bir kültür yaratmak için kullanabiliriz.

Eleştirel Sosyal Hizmet Uygulamasına Dair Çıkarımlar

Sosyal hizmeti eleştirel bir istikamete yeniden yönlendirmek, bilgi ve uygulamaya ilişkin anlayışımızda temel bir dönüşüm sağlamak anlamına gelir. Sosyal hizmet için hâkim metaforun teknik/bilimsel olduğunu söylemek doğru olur. Ampirik olarak test edilmiş kuramın oluşturulması, kuramla örtüşen uygulama ilkelerinin üretilmesi, bu ilkelerin öğrencilere teknik olarak öğretilmesi, hâkim kurama istinaden hizmet alanların da bakış açılarını değiştirmek zorunda olması sosyal hizmetin "gerçek" idealidir. Sonuç uzmanlığa, profesyoneliğe, yanılmaz kuramlara ve teknik uygulamalara olan inançtır. Aynı zamanda, bu durum uygulayıcılarda muazzam bir sahtekârlık hissi ve kişisel yeterliliğe yönelik şüphe yaratmaktadır.

Post-modernistler bu yönelimi emperyalizmi, modern ataerkilliği ve doğal dünyanın küçümsenmesini temel alan epistemoloji olması bakımından modernizmin kalıntısı olarak reddetmiştir. Örneğin Jane Gorman, sosyal hizmette post-modernizmi yerel ve tikel bilgiye, “bağlamsal olarak gömülü yerel anlatılara”, ilişki ve empatiye değer veren bir uygulama olarak yorumlamaktadır (1993; s. 257). Post-modernistler, kendi konularına dayanarak konuşan seslerin karmaşıklığı ve tikelliği lehine “büyük anlatılar”dan uzak durmaktadır.

Gelgelelim, böylesi bir yerden öğretim zordur. Bu, modernist otorite biçimlerinden doğan akademi normlarını ve öğrencilerin kesinlik beklentilerini ihlal etmeyi gerektirir, uzman bilgisine dayanan sosyal hizmet profesyonelliğine meydan okur ve “doğru kabul edilen” (MacMahon, 1991) içselleştirilmiş düşünceleri derinden sorgular. Post-modernist bir konumdan öğretmek, aynı zamanda post-modernizmin görelilik temelinde eleştirisini de akla getirir: her şeye rağmen böylesi belirsiz bir projeyi nasıl öğreteceğiz? Bunu göz önünde bulundurarak, eleştirel sosyal hizmet uygulamasında vurgulanması gereken iki alan belirledim: Sosyal hizmette sorumlu epistemik uygulamaları öğrenmek ve uygulamada iletişimsel sorumluluğu önemsemek. Bu iki pratiği temellendirmek, uzmanlık anlayışımızı “bir uzman” tarafından edinilen bir şeyden, “aksine, radikal bir şekilde dogmatik olmayan; yaşadığı pek çok deneyim ve bunlardan edindiği bilgi sayesinde, yeni deneyimler edinmek ve bunlardan bir şeyler öğrenmek için özellikle donanımlı olan biri olduğunu kanıtlayan” (Gadamer, 1992: s. 355) “deneyimli bir kişi” tarafından sahip olunan bir şeye dönüşürecektir.

Sorumlu Epistemik Uygulamalar

Çoğu sosyal hizmet kuramı sosyal hizmet uzmanlarını bilen kişiler, müracaatçıları ise en iyi ihtimalle, “güçlü yönleri” olan kaynaklar olarak konumlandırmaktadır. Bu kuramlarda örtük olan, kuramsal ve pratik nesneliliğin mümkün olduğu ve bu yüzden sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıya ilişkin nesnel bir görüşe sahip olabileceği, ki bunun da doğru müdahaleyi beraberinde getireceği düşüncesidir. Bütüncül bir perspektif ideali, sosyal hizmet uygulamasında gücün kötüye kullanılmasıyla sonuçlanmakta ve meslek aracılığıyla yürütülen sosyal kontrole yönelik mesleki körlüğü muhafaza etmektedir.

Ben bunun yerine sosyal hizmette sorumlu epistemik uygulamaların bilgiyi kısmi, konumlandırılmış ve her zaman bilen kişinin perspektifi içerisine yerleştirilmiş bir şey olarak anlamayı içerdiğini öneriyorum. Böyle bir projeyi ele almanın üç yolu vardır: (1) bilgiyi “güçlendirici kurgular” (Baker, 1993) olarak görmeye başlamak; (2) kısmi perspektif anlayışı lehine geleneksel nesnellik düşüncesini reddetmek ve (3) eleştirel empati anlayışını geliştirmek.

“Güçlendirici Kurgular”: Post-yapısalcılık, bilginin toplumları nasıl norma bağlı kalmasını sağladığını ve disipline ettiğini anlamak için bir araç olarak “bilgiden şüphe edilmesi”ne olanak sağlamaktadır. Açıkçası, sosyal hizmet bilgisi normalleştirici aparatlar içerisinde üretilmekte ve sosyal hizmet uygulaması sapma ve norma uygun olma arasında sınırlar oluşturmaktadır. Ancak, bütünü açıklama iddiasında olan, tarafsız ve nesnel bilgi tanımlarının esiri olduğumuzdan dolayı çalışmalarımızın el altından nasıl “normallik” ürettiğini yapışöküme uğratacak çok az aracımız bulunmaktadır. Sonuç olarak baskıya maruz kalanlar, sosyal bakım ve sosyal kontrolün iç içe geçtiği uygulamalara maruz kalmaktadır.

Post-yapısalcılık, bize çerçeveyi “sosyal hizmet bilgisi”nden sosyal hizmetin “güçlendirici kurgular”ına (Baker, 1993) kaydırmanın bir yolunu sunmaktadır. Sosyal hizmet kuramlarını insanlara ilişkin anlatılar olarak ele alırsak, bu tür anlatılara göre hareket eder, değerlendirir ve karar veririz. Ancak geçmişte sosyal hizmet bilgisini temel hakikatler ya da evrensel bilgi olarak ele aldık. Böyle bir bilgiye sahip olsaydık, hizmet alanların deneyimleri konusunda uzman olurduk. Bilgi anlayışımızı “güçlendirici kurgular” yönünde değiştirirsek, bilgiyi içinde bulunduğu bağlamın politika ve iktidar ilişkilerinden tarihsel olarak ortaya çıkan bir anlatı olarak ele alabiliriz. Eyleme geçmek için bu anlatıyı güçlendirmeyi seçebiliriz, ancak bunu onun evrensel hakikatinden ziyade tarihsel olasılığını kabul ederek yaparız.

Böyle bir pozisyon almak, yardım etme eylemimizde sosyal kontrolün kaçınılmaz yeri olduğu hakkında sorular sormamıza yardımcı olmaktadır. Bu, anlatıda kimin yer aldığı, kimin dışarıda bırakıldığı açısından anlatılarımızın sınırlarını sorgulamamıza yardımcı olur. Tarihte anlatının oluşumu hakkında

sorular sormamıza yardım eder. Bu tür sorular akademik değildir: eğer (bilinçli, maksatlı ve sorumlu bir şekilde) sosyal hizmet aracılığıyla kültürün inşasındaki rolümüzle yüzleşeceksek, o zaman bu soruları sormamız gerekir.

Bilgiyi “güçlendirici kurgular” olarak ele aldığımızda, uygulama hakkında politik açıdan daha iyi kararlar verebiliriz. Örneğin, birçok Kanadalı kurum kısa süreli terapi konusunda tartışma yürütmektedir. Bu tartışmalar, kısa süreli terapinin “doğruluğu”na karar verme düzeyinde takılıp kalma eğilimindedir; böyle bir tartışma, tartışmacıları gerek “inanananlar”, gerekse de “inanmayanlar” olarak konumlandırmaktadır. Kısa süreli terapiye güçlendirmeyi seçebileceğimiz bir kurgu olarak bakabilirsek, farklı bir dizi soru sorabiliriz: kısa süreli terapinin ortaya çıkmasındaki tarihsel koşullar nelerdir? Kısa süreli terapinin ekonomiyle nasıl bir ilişkisi bulunmaktadır? Kısa süreli terapi anlatısındaki başarılı danışanlar kimlerdir? Kimler anlatının dışında bırakılmaktadır? Terapinin meslekteki başarısını açıklayan nedir? Bu tür sorularla, uygulamalarımıza kültürel üretimler olarak daha bilinçli bir şekilde bakabiliriz.

Kısmi Perspektifler: Bilgiyi “güçlendirici kurgular” olarak görmek için geleneksel nesnellik anlayışımızı bütünüyle altüst etmek zorundayız. Donna Haraway (1988), bağımsız, tarafsız, mesafeli ve ayırık ana akım nesnellik anlayışının tahakkümün bilgi aracılığıyla uygulanmasına dayanak oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Haraway, bilgiye ilişkin tüm iddiaların, her zaman toplumsal ilişkiler bağlamında şekillenen bilen kişinin koşulları içinde açık bir şekilde konumlandırılması gerektiğini savunmaktadır. Tüm iddialar konumlandırılırsa, nesnellik “tüm sınırları ve sorumluluğu aşmayı vaat eden sahte bir vizyon” (s. 582) olarak değil, “bağlantılar ağı” ve “ortak konuşmalar” (s. 584) olarak biçimlendirilebilir. Bu anlayış, politik eğitimi bütünü açıklayan bir perspektif olarak sunan yapısalcı eğilimden kaçınarak böylece nesnelliği epistemik tahakküm geleneklerinin içerisine yerleştirir.

Böyle bir nesnellik anlayışı, sosyal hizmet uzmanının kısmi perspektifinden ve toplumsal/kişisel deneyiminde konumlanan perspektifinden sorumlu olmasını gerektirmektedir. Sosyal hizmet uygulayıcıları bilginin tahakküm yaratma (ki bu kasıtlı olmasa da netice itibarıyla gücün kötüye kullanılmasına yol açar) potansiyelinin farkına varabilirler.

Böylesi bir nesnelliğe ulaşmak sosyal hizmet için acı verici olacaktır, çünkü şimdiye kadar ‘bilimsel’ nesnelliğe bizi güvenilir kılma gücü verdik. Nesnellik artık gözlemcinin sahip olduğu bir şey değil, her zaman dinamik açıdan öznelarası bir şekilde inşa ediliyorsa, sosyal hizmet uzmanının kısmi perspektifi nesnelliğe yaklaşmak için her zaman hizmet alanın kısmi perspektifini gerektirir. Ancak sosyal hizmet uzmanı, perspektifinin kısmi doğasını gerçekten anladığında, hizmet alanın perspektifine yer açılabilir. Bu yer, hizmet alanların sosyal hizmet uzmanlarıyla öznelarası bir şekilde kültürü oluşturmaya dâhil olabilecekleri bir alan haline gelir.

Eleştirel Empati: İronik bir şekilde sosyal hizmetin en güçlü yanı, (ancak bunu üst düzeye çıkartmakta en çok başarısız olduğu konu) insanları çevresi içerisinde görme ısrarıdır. Sosyal hizmet uzmanları, bireysel/toplumsal olanın birbirine karşıt olarak konumlandırılmasına yönelik itirazların temel anlamını keşfetmek yerine ya psikoloji/psikiyatri ya da sosyoloji temelinde bölünmüş bir bakış açısını tercih etmişlerdir. Bu durum, klinik sosyal hizmet uzmanlarının bireyi toplumsal bağlamın biçimlendirdiğine yönelik anlayışa (eğer öyleyse) sözde hizmet etmelerine neden olmuş; yapısal perspektifi benimseyen sosyal hizmet uzmanları ise bireye çok az ilgi göstererek toplumsal olana odaklanmıştır. Eleştirel empati kavramı sosyal hizmet disiplini bu çıkmazdan kurtarabilir. Empati, sosyal hizmet uygulamasında temel bir kavramdır. Buna rağmen duygular toplumsal olarak nasıl edinilmiş olursa olsun bireylerin özellikleri olarak görüldüğünden empati, sosyal hizmet uygulamasında statükoyu güçlendirmiştir (N. Razak ile yapılan kişisel görüşme, 1995; Scheman, 1984). Eleştirel empati anlayışını geliştirirken, sosyal yapıların bireyleri, bireylerin de [sosyal] yapıları nasıl inşa ettiğini anlamak zorundayız. Bu, Roger Simon’un “somutu kuramsallaştırma” (Simon, 1982) dediği şeyi gerektirmektedir. Simon, bir kişinin yaratma duygusunu geliştirmesine yardımcı olmak için bunu, “belirli bir tarihi olan ve zamanın belirli bir anında belirli bir bağlamda yer alan” (s. 9) bir birey olarak o kişinin somut gerçekliklerini kuramsallaştırarak yapmamız gerektiğinde ısrar eder. Bu yaklaşım, insanları genellemeler içerisinde

donduran, somut olanın genelleştirmeler tarafından gasp edilmesi nedeniyle eylemde bulunma potansiyeline olanak tanımayan pozitivist yaklaşıma karşıdır.

Eleştirel empati geliştirmek, insanları somut terimlerle anlamayı ve bu somut gerçekliği onun toplumsal üretimiyle ilişkilendirmeyi içerir. Örneğin, iş aramayan işsiz bir danışanım olsaydı, onu “düşük motivasyon”a sahip olarak değerlendirmek bana cazip gelebilirdi. O halde motivasyon sağlamanın bir yolu olarak depresyon veya cesaretsizlik duygularıyla empati kurabilirim. Bu empati biçimi, çalışanları normal, işsizleri yetersiz olarak gören normalleştirme söylemi içerisinde yer alır. Bununla birlikte, eleştirel empatiyi kullanırken düşük motivasyon kavramından değil, belirli olayların, belirli bağlamların ve danışanın zaman içindeki belirli ilişkilerinin somut anlayışından yola çıkmam gerekir. Böyle bir analiz geliştirirken, sorunun üretimine ilişkin empati geliştirebilirim-ki bu danışanın yaratımına yer bırakan bir empatidir. “Düşük motivasyon” gibi soyutlamalardan kaynaklanan empati, danışanı eylemde bulunmaktan yoksun, bireyci soyutlamaların içerisinde hareketsiz bırakır.

İletişimsel Sorumluluk

Eleştirel sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmetin kültürün inşasına dâhil olduğunu varsaymaktadır. Kültürü inşa etme insanlar arasında gerçekleşen bir faaliyet olduğu için iletişim (ve iletişimsel sorumluluk) sosyal hizmetin temel uygulama ilkesi olmak zorundadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının epistemik sorumluluklarını yerine getirmelerini bekliyorsak, bu sorumluluğun pratik gerçeklikler içerisinde konumlandırılması gerekir. Kurum politikalarını etkilemeyi (adalet sorunlarını içerecek ve “hakikat rejimleri” tarafından temsil edilen gücün potansiyel kötüyeye kullanımına dair farkındalığı yansıtabilecek şekilde) işinin bir parçası olarak gören bir sosyal hizmet uzmanı, kendi iletişimi ‘ideal konuşma durumu’ içinde ortaya çıktığında bunu başarmak için en iyi olanağa sahip olacaktır. Bu nedenle Habermas’ın iletişim etiği konusundaki çalışması oldukça önemlidir.

Daha önce de belirtildiği gibi Habermas, eylemi koordine eden demokratik bir süreç olarak başvuru ideal konuşma durumu için üç koşulun gerekli olduğunu belirtmektedir: erişim eşitliği, eşit katılım (tüm iddiaları sorgulama, iddialar ortaya koyma ve ihtiyaç ve arzuları ifade etme özgürlüğü) ve baskıdan bağımsız olma. Habermas ideal konuşma durumunu örgütsel bir çözüm olarak tasarlamamış olsa da bir kurum içinde ideal konuşma durumuna yaklaşmanın sosyal hizmet içindeki eleştirel grupların talep ettiği değişikliklere karşılık geldiği açıktır (Carniol, 1990; Fabricant ve Burghardt, 1992). Konuşma korkusunun üstesinden gelmek; inandığını söylemek, başkalarının bakış açısını saygıyla dinlemek, çatışmayı verimli bir şekilde ele almak, (yaklaşık) ideal bir konuşma durumu içerisinde demokratik değişim uygulamalarına ulaşmak için gerekli iletişim becerileridir.

Terapinin idealleri, temelde ideal bir konuşma durumunun hedefleri tarafından şekillendirilir. Bireysel terapi, aktarım (transferans) karşısında arzuların, isteklerin ve iddiaların öğrenilmesi ve ifade edilmesine değer verir. Amacı, geçmişin neden olduğu zorlamalardan kurtulmaktır. Aile terapisi ideal konuşma durumunun bir biçimi üzerinde ısrar eder: tüm aile üyelerinin katılımını istemek (eşit erişim), ihtiyaç ve arzuların iletilmesini teşvik etmek (eşit katılım) ve baskı ve kontrol meselesini sorgulamak (baskıdan bağımsız olma özgürlüğü). Bununla birlikte, her iki terapi biçimi de “sağlık”, “sapma”, “normallik” ve benzeri ile ilişkili standartlaştırıcı söylemlerin içerisine gömülmüştür; ki bu da politik tarafsızlık kisvesi altında güçle sonuçlanmaktadır.

Aşağıdaki becerileri, sosyal hizmet uzmanları olarak gündelik yaşamlarımızda demokratik bir şekilde kültür yaratma sürecinde öğrenilebilir gereksinimler olarak görmek önemlidir:

- Ötekinin bakış açısını dâhil etmek için kişinin gündemini olduğu gibi dinlemeyi öğrenme;
- Yargılamadan dinlemeyi öğrenme;
- Olası bir reddedilme karşısında bir iddiada bulunmak için kendine meydan okuma;
- Kişinin kendi öznelliğinin kısıtlamalarına yönelik sürekli öz-farkındalığı benimseme;
- Duyguların işitilmesi ve ifade edilmesinin önündeki engellerin üstesinden gelmeyi öğrenme;
- Öfkeyi tolere etme;

- Çatışma çözme becerileri edinme;
- Kültürler arasındaki iletişim engelleriyle mücadele etme.

Nihayetinde, iletişimin politik olduğunu kabul etmek önemlidir. Toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ile ilgili ideolojiler, ne zaman konuşulacağı, ne söylemenin uygun olduğu ve kimin konuşacağı üzerinde normlar oluşturmaktadır:

Eğer acı, yabancılaşma kavramına karşılık gelen yaşanmış bir deneyimse acı psikolojisi, suçluluk, kaygı, depresyon ya da histeriyi bastırılmış toplumsal ilişkiler olarak anlamak zorunda kalacaktır. Bu türden bir anlayışa sahip olmayan psikoloji, insan acısını 'mitleştirir', onu esasen bireysel ve bir 'kişilik' sorunu olarak ele alır. Psikoloji, insan deneyimini kolektif ve eyleyen karakterinden soyutladığında ve mağdurları semptomlarından dolayı suçlayarak baskıyı gizlediğinde hegemonyanın çıkarlarına hizmet eder. Roland Barthes, 'mitoloji'yi bir tür 'depolitize konuşma', yani eleştirel düşünce ve eylem olasılığını ortadan kaldırmak için anlamı parçalayan bir konuşma olarak adlandırır (Lyman, 1981: s. 58).

İletişimsel sorumluluk, öznelarası ilişkilerde toplumsal varoluşumuz konusunda bilinçli olmamızı gerektirir. Duyguların her zaman toplumsal olarak edinildiğini ve kişisel problem diye bir şeyin olmadığını kabul etmeliyiz. Bu, sosyal hizmet uzmanlarının kendilerini, benlik kullanımlarının zaten/her zaman politik olduğunu kabul eden iletişimciler olarak geliştirmekten sorumlu oldukları anlamına gelir. Bu gelişmeyi temin ederken sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet aracılığıyla kültürün inşasına katılmak için kendilerini güçlendirir ve danışanlar için bu olasılığı kolaylaştırırlar.

Sonuç

Bu makaleyi, onu yazmamın nedenlerine geri dönerek sonlandırmak istiyorum. Son beş yıldır sosyal hizmet eğitimi veriyorum. Ders vermek, "öğretmek" olduğundan ve öğrettiğim şeye temel bir inanç olmaksızın doğru bir şekilde öğretmem mümkün değildir. Bu nedenle sosyal hizmetin öğretmeye değer olup olmadığını kendime sürekli soruyorum. Nihayetinde, sosyal hizmetin temel değerinden şüphe etmek oldukça kolaydır: sosyal hizmetin sosyal kontrol ve düzenleyici hakikat rejimlerinin yönetimindeki rolü feminist, ırkçılık karşıtı ve demokratik sosyalist perspektifler bakımından açıkça ortadadır. Bu makale bana sosyal hizmetin değerli olduğunu düşündüğüm bir çerçeveyi keşfetme fırsatı verdi. Bu çerçeve, evrensel iddiaları olan büyük (grand) bir kuram olarak değil, aksine öğretimde bütünlüğü koruyabileceğimi düşündüğüm sınırlı, kısmi, yerleşik bir konum olarak anlaşılmalıdır.

Bu konum, sosyal hizmetin temeli olarak epistemik sorumluluk ve iletişimsel sorumluluk uygulamasını içerir. Bu, 'sağduyu' ve 'profesyonel bilgi'yle ilgili normalleştirici söylemlerin farkına varmamız için gündelik uygulama alanlarında post-yapısalcılığın araçlarını kullanmak anlamına gelir. Bu, bilinci kendimize ve başkalarına ilişkin algılarımızı iktidarın etkilerinden kurtarmak için sürekli çalışmak amacıyla kullanmak anlamına gelir, böylece sosyal kontrol yerine sosyal bakım hâkim olabilir. Bu, demokratik oluşuma dayanak oluşturabilecek iletişimsel uygulamalarla meşgul olmak anlamına gelir, böylece bizi yaratan kültürün oluşumuna eylemde bulunan kişiler olarak katılmak için kendimizi ve başkalarını güçlendirebiliriz.

Fon

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir fondan faydalanılmamıştır.

Not

Bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Kaynakça

Baker, H. (1993, November). Keynote Address. Presented at "Thinking Through Diversity." Chicago: University of Chicago.

- Carniol, B. (1979). A critical approach in social work. *Canadian Journal of Social Work Education*, 5(1), 95-111.
- Carniol, B. (1990). *Case critical: Challenging social work in Canada* (2nd ed.). Toronto: Between the Lines.
- Code, L. (1991). *What can she know?* Ithaca: Cornell University Press.
- de Lauretis, T. (Ed.). (1986). *Feminist studies/critical studies*. Bloomington: Indiana University Press.
- Fabricant, M., & Burghardt, S. (1992). *Welfare state crisis and the transformation of social service work*. Armonk, New York: M.E. Sharpe.
- Foucault, M. (1979). *Discipline and punish*. New York: Vintage.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*. New York: Pantheon.
- Gadamer, H. G. (1992). *Truth and method* (Joel Weinsheimer and Donald G. Marshall, Trans.), (2nd revised ed.). New York: The Crossroad Publishing Corporation.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gorman, J. (1993). Postmodernism and the conduct of inquiry in social work. *Affilia*, 8(3), 247-264.
- Habermas, J. (1972). *Knowledge and human interests*. London: Heinemann.
- Habermas, J. (1990). Discourse ethics: Notes on a program of philosophical justification. In S. Benhabib & F. Dallmayr (Eds.), *The communicative ethics controversy*, pp. 60-110. Cambridge: The MIT Press.
- Habermas, J. (1992). *The philosophical discourse of modernity: Twelve lectures*. Cambridge: The MIT Press.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575-599.
- Henriques, J., Hollway, W., Urwin, C., Venn, C., & Walkerdine, V. (1984). *Changing the subject*. London: Methuen.
- hooks, b. (1984). *Feminist theory: From margin to center*. Boston: South End Press.
- Lichtman, R. (1990). The production of human nature by means of human nature. *Capitalism, Nature, Socialism*, 4, 13-51.
- Lyman, P. (1981). The politics of anger: On silence, resentment and political speech. *Socialist Review*, 3(May/June), 55-74.
- Martin, L., Gutman, H., & Hutton, P. (1988). *Technologies of the self: A seminar with Michel Foucault*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- McMahon, M. (1991). Nursing histories: Reviving life in abandoned selves. *Feminist Review*, 37(Spring), 23-37.
- Miller, J. B. (1976). *Toward a new psychology of women*. Boston: Beacon Press.
- Moraga, C., & Anzaldúa, G. (Ed.). (1983). *This bridge called my back: Writings by radical women of color*. New York: Kitchen Table Press.
- Moreau, M. J. (1979). A structural approach to social work practice. *Canadian Journal of Social Work Practice*, 5(1), 78-93.

- Moreau, M. & Leonard, L. (1989). Empowerment through a structural approach to social work: A report from practice. Carlton University, School of Social Work, Ottawa and Ecole Service Social, Universite de Montreal, Montreal.
- Mullaly, R. (1993). Structural social work: Ideology, theory, and practice. Toronto: McClelland & Stewart.
- Neilson, J. (1990). Feminist research methods. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Nicholson, L. (Ed.). (1990). Feminism/postmodernism. New York: Routledge.
- Poulantzas, N. (1978). State, power, socialism. London: New Left Press.
- Risk, J. (1992). The theory of communicative action of Jurgen Habermas: A discourse-ethical and critical-theoretical model for policy studies. Master of Arts Research Project, McMaster University, Hamilton, Ontario.
- Said, E. (1993). Culture and imperialism. New York: Alfred A. Knopf.
- Scheman, N. (1981). Individualism and the objects of psychology. In S. Harding & M. Hintikka (Eds.), Feminist perspectives on epistemology, metaphysics, methodology and the philosophy of science, pp. 226-244. Dordrecht, Holland: Reidel.
- Simon, R. (1982). Dramatic portrayal as theorizing in the concrete. Unpublished paper, Ontario Institute for Studies in Education, Toronto.
- Spender, D. (1980). Man made language. London: Routledge and Kegan Paul.
- Spivak, G. (1990). The post-colonial critic: Interviews, strategies, dialogues. New York: Routledge.
- Walkerdine, V. (1990). Schoolgirl fictions. London: Verso.

Yazar Biyografisi

Amy B. Rossiter, Ph.D, Ross Building, S863, Toronto, 416-736-2100. E-posta: rossiter@yorku.ca

Emekli Profesör olan Amy B. Rossiter, York Üniversitesi Sosyal Hizmet Lisansüstü Programı ile Kadın Çalışmaları Lisansüstü Programı üyesidir. Sosyal hizmet, etik, sosyal hizmette eleştirel perspektifler, eleştirel uygulamanın entegrasyonu, feminist postmodernizmin sosyal hizmete uygulanması yazarın ilgi alanları arasında yer almaktadır. Yazar çalışmalarıyla sosyal hizmet ve sosyal adalet arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.